

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1008

מסכת מנחות ל"ז - מ"ג ♦ מקוואות ז', ג' - ז', ז'

בס"ד, ז' תשרי תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום
- ♦ נשים במצוות מאה ברכות
- ♦ החתם סופר חישב מליוני זהובים

♦ עדותו של היעב"ץ

- ♦ "שיריים" של לולב, שופר וציצית
- ♦ הוספת עליות בקריאת התורה וריבוי בנרות שבת
- ♦ בדיקת תפילין משומשות

דבר העורך

רבי מאיר שפירא זצ"ל: "כך ניצל סבי"

במאמר מרתק שכתב יהודי בשם הר"ר שמואל רוטשטיין מברוקלין, על אודות הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, יוזם ומחולל "הדף היומי", שהיארצית שלו יחול בחדש חשוון, הוא חושף ומציג את גרסתו הנעלים של הגאון שחש והרגיש שליחות ומחויבות עליונה עבור כלל ישראל, וכך פעל, תוך שהוא נוהג לספר למקורביו סיפור מדהים על קורות אבות משפחתו, כפי שהיטיב לתאר זאת ר' שמואל רוטשטיין, שבתחילת דבריו בספר "אור המאיר" גם מתאר את התפעמותו מרבי מאיר שפירא והדרת גאונו:

באותו היום הגדול, יום הנחת אבן הפינה לשיבת חכמי לובלין, הייתי בין המלווים את הרב לבית הקברות הישן, לשם הלך 'להזמין' את חכמי לובלין השוכנים שם לחגיגת התורה.
לא ראיתי מימי איש בעל רגש ובעל נשמה אצילית יותר ממנו. אבל אי אפשר לתאר את התרגשותו בשעה זו, כשהלך עם אחוזת מרעיו ותלמידיו בין קברי הצדיקים. רגעים אחזים התעכב אצל קברו של רבי יעקב פולאק יוצר הפלפול ואבי הישיבות בפולין, עבר אל קברו של רבי שלום שכנא רבו של הרמ"א, השתטח על קברם של המהרש"ל ומהר"ם מלובלין וגם על קברו של החוזה מלובלין.

דף לח/ב גרדומי תכלת כשרין וגרדומי אזוב כשרין "שיריים" של לולב, שופר וציצית

גדולי הדורות הוגיעו את ראשם בשאלה, מה הבדל יש בין מצוות שופר למצוות ציצית. אין עוררין על כך שדיניהן שונים, השאלה היא מדוע, כלהלן.

מעשה בספר תורה שנכתב בהידור, אך לאחר זמן לא רב הבחין בעל הקורא, והגבאים בעקבותיו, כי צבען השחור של האותיות השתנה וקיבל גוון אדמדם במקצת. מאחר שספר תורה יש לכתוב בדיו שחור בלבד ("שולחן ערוך" יו"ד סימן רע"א סעיף ו, או"ח סימן ל"ב סעיף ג), ואף אות צבעונית אחת בספר התורה פוסלתו, הריצו ראשי הקהילה את שאלתם אל הפוסקים, כדת מה לעשות, היש לגנוז את ספר התורה, או ניתן להשתמש בו. תשובתו של הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל ("טוב טעם ודעת" סימן רמ"ד, רמ"ה), היתה, כי ספר התורה כשר, זאת, על פי הנאמר בסוגייתנו: "גרדומי תכלת וגרדומי אזוב כשרין", כפי שיבואר להלן.

הכהן המטטה את המצורע, צריך להזות עליו מים באמצעות אגודת אזוב, אשר צריכה להיות בעלת שיעור מסויים. בגמרתנו מבואר, כי אם לאחר שהכהן הזה עם האזוב נתלשו ממנו חלקים ואינו עומד בשיעור הראוי לו, עדיין ניתן להזות בו - "גרדומי אזוב כשרין", היינו: שירי האזוב כשרים. כמו כן, חוטי ציצית שהיו בשיעור הראוי ונחתכו, כשרים - "גרדומי תכלת כשרים". כמו כן, ספר התורה, אשר נכתב בדיו שחור, כשר הוא [ובלבד שצבעו השחור לא נעלם לחלוטין]. יש להדגיש, כי ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת יו"ד סימן ר"ו) חולק על הגר"ש קלוגר זצ"ל וטוען, כי בספר תורה לא נאמר הכלל "גרדומי מצווה", מאחר שבסוגייתנו מבואר שבחפצים בעלי קדושה כרצועות תפילין, לא נאמר הכלל "גרדומי מצווה כשרים". לפנינו, איפוא, כלל הקובע, כי ניתן להשתמש בחפץ שהיה ראוי למצווה ולאחר מכן התמעט שיעורו, ובלבד שתחילה היה ראוי למצוותו.

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף וולף** ז"ל ב"ר ברוך מנחם מנדל הי"ד
 נלב"ע מוצאי יום הכיפורים תשס"ד תנצב"ה
 הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

מרת **לאה נוימן** ע"ה
 ב"ר אברהם יהודה ז"ל
 נלב"ע י"א בתשרי תשמ"א
תנצב"ה
 הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שלמה אלי אוסלקה** ז"ל
 ב"ר שמואל ז"ל
 נלב"ע ט' בתשרי תשכ"ו
תנצב"ה
 הונצח ע"י
 הר"ר **שלמה לוי ומשפ' שיחיו** - ת"א

לעילוי נשמת

הר"ר **צבי ארליך** ז"ל
 ב"ר אהרן ז"ל
 נלב"ע י"ב בתשרי ה'תש"ם
תנצב"ה
 הונצח ע"י בנו ידיונו
 הר"ר **טוביה ארליך ומשפ' שיחיו** - אלקנה

לעילוי נשמת

אמנו מרת **פעסל רעכל וורנר** ע"ה ב"ר אברהם יעקב ז"ל
 נלב"ע י"א בתשרי תשנ"ז **תנצב"ה**
 הונצחה ע"י משפחת **וורנר שיחיו** - אנטוורפן

נר ה' נשמת אדם

גמרא זו מציבה אותנו בפני תמיהה עצומה. אנו יודעים כי לולב ששיעורו פחות מארבעה טפחים - פסול ("שולחן ערוך" או"ח סימן תר"ט), וכך גם שופר שאינו באורך ארבעה אגודלים [לוחבם]. מעודנו לא שמענו, כי לולב תמיר שקיצורו והעמידוהו על שיעור של שני טפחים יהא כשר, או ששופר באורך מטר שקוצץ ללא רחם, יהא ראוי לתקיעה, שכן, עברם המפואר אינו מחפה על חסרונם הנוכחי. לכאורה, לאור הכלל המבואר בסוגייתנו, כי "גרדומי מצווה כשרים", יש להבין, במה שונים הלולב והשופר מן האזוב ומן הציצית, שאם התקצר שיעורם, עדיין ראויים להמשיך ולשמש למצוותם. עלינו למצוא חילוק מהותי בין אזור וציצית לבין לולב ושופר, אשר יבהיר את ההבדל ביניהם.

ובכן, בשאלה זו התחבט הגר"ש קלוגר זצ"ל, וה"חתם סופר" (שו"ת יו"ד סימן רנ"ו) זצ"ל, אשר עיין בשאלה השיב על כך, כי יש לחלק בין מצוות ציצית למצוות לולב, כלהלן.

את חוטי הציצית יש לטוות לשם מצוות ציצית. לעומת זאת, השופר והלולב כשרים לקיום המצווה כמות שהם, ואין צריך לעשותם לשם מצווה. מעתה, דווקא מחוטי הציצית שנעשו כדבעי והוכשרו למצוותם, אין פוקע שם המצווה שהוטבע בהם והפך לחלק בלתי נפרד מזהותם, אף אם נחתכו והתקצרו. לא כן, הלולב והשופר, אשר אינם נעשים לשם מצווה, משהתמעט שיעורם אינם ראויים לשם לולב ולשם שופר.

אמנם, עדיין אין בהסבר זה כדי להבין את ההבדל בין האזוב לבין הלולב, שהרי גם את האזוב אין צריך לעשות "לשמה". ואכן, ה"חתם סופר" זצ"ל עצמו עומד על מבוכה זו [ועיין שם מה שכתב בדרך "אולי"], ומסיים את דבריו: "ומי שדעתו רחבה מדעתנו ישמיענו תירוץ הגון ונקבל באהבה". בעל ה"אור שמח" (הל' לולב פ"ז הל' ח) מתייחס לכלל "גרדומי מצווה כשרים" מזווית שונה לחלוטין, והוא הוציא מתחת ידו הבדל אחר בין לולב לציצית. לדעתו, הכלל "גרדומי מצווה כשרים" פורש את כנפיו על מצוות שחיובן חל לאחר היווצרות ה"גרדומי", ברם, מצווה שחיובה חל טרם הפך החפץ ל"גרדומי", יש לקיימה בחפץ בעל שיעור הראוי לקיום המצווה בלבד.

מעתה, נבחין בחילוק נוקב החוצץ בין מצוות ציצית למצוות לולב. בבוקר חג הסוכות מתחייבים כל יהודי העולם במצוות לולב, שהיא מצווה המתקיימת ברגע אחד. כאשר יהודי נוטל לולב בהנף החמה ורעהו נוטל לולב לפני שקיעת החמה, הרי ששניהם קיימו את אותו חיוב שהוטל עליהם עם בוקר - ליטול לולב פעם אחת. שונה היא מצוות הציצית שאינה חובה שנפטרים ממנה על ידי עשייתה, שהרי המצווה מתחדשת מחדש בכל רגע. לפיכך, היהודי הלובש ציצית בשבע בבוקר, ורעהו שלובש ציצית אחר הצהרים, אינם מקיימים את אותו החיוב - זה קיים את החיוב של שעה שבע בבוקר, והאחר קיים את החיוב של שעת אחר הצהרים.

לאחר שהפנמנו חילוק זה נבין, כי הלובש ציצית בבוקר, ולאחר מכן הפכה ל"גרדומי", רשאי ללובשה גם לאחר מכן, שהרי חיובו הנוכחי במצוות ציצית התחדש ונוצר לאחר שזו הפכה ל"גרדומי". ברם, המבקש אחר הצהרים ליטול לולב שבבוקר היה כשר ושימש למצווה - אינו רשאי, שהרי אין הוא מקיים כעת אלא את החובה שהוטלה עליו עם בוקר - טול לולב פעם אחת ביום זה, ובאותה שעה הלולב לא היה "גרדומי" [ועיין שם שהמשיך לבאר לפי יסוד זה את ההבדל בין איזוב ללולב]. [ע"ע ב"חזון יחזקאל", סוכה פ"ה הל' ט' שהאריך לבאר דין זה].

דף לט"א והמוסיף לא יוסיף על שלוש עשרה הוספת עליות בקריאת התורה וריבוי בנרות שבת

כידוע, בערב שבת מדליקים שני נרות, אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור ("שולחן ערוך" או"ח סימן רס"ג סעיף א'). על כך מוסיף הרמ"א (שם): "ויכולין להוסיף ולהדליק ג' או ד' נרות, וכן נהגו. האשה ששכחה פעם אחת להדליק, מדלקת כל ימיה ג' נרות (מהרי"ל) כי יכולין להוסיף על דבר המכוון נגד דבר אחר, ובלבד שלא יפחות (אשר"י ומרדכי מס' ר"ה ר"פ י"ט). בדבריו אלו הרמ"א מביע את חששו, שמא הוספת הנרות אינה ראויה, מאחר שהדלקת שני הנרות נתקנה כנגד "זכור" וכנגד "שמור" והדלקת נרות נוספים תטשטש את הדלקת שני הנרות כנגד "זכור" ו"שמור". אכן, בפירושו "דרכי משה" (סימן רס"ג) כתב הרמ"א: "ואדרבה, נראה כי בכל המוסיף על הנרות גורע ומפסיד הכוונה של זכור ושמור". אך להלכה הורה שאין להמנע מכך, תוך שהוא מסתמך על דברי הרא"ש והמרדכי.

עשרה מאמרות: הרא"ש והמרדכי כותבים, כי אף על פי שעשרת פסוקי מלכויות זכרונות ושופרות הנאמרים בראש השנה, נתקנו כנגד עשרה מאמרות, מותר להוסיף פסוקים נוספים עליהם, ואין זה משבש את כוונתם הטמירה של חז"ל אשר תקנו אמירת עשרה פסוקים בדווקא. על פסיקה זו הסתמך הרמ"א הנזכר בהוראתו: "יכולין להוסיף על דבר המכוון ובלבד שלא יפחות".

לומדי הדף היומי, כבר מבינים בוודאי אל נכון מדוע אנו מתמקדים בנושא זה. בגמרתנו העוסקת באופן כריכת חוטי הציצית מבואר, כי מספר כריכות חוטי הציצית נע בין שבע לשלוש עשרה. שבע, כנגד שבעה רקיעים ושלוש עשרה, כנגד שבעה רקיעים והאוויר שביניהם, ועל כך אומרת הגמרא: "הפוחת לא יפחות משבע והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה". הרי לנו, בניגוד לאמור לעיל, כי אין להוסיף על מניין המכוון.

נידון זה נוגע למצוות רבות, בהן שבעה קרואים לתורה שהם כנגד "שבעת רואי פני המלך" ועוד, והן השל"ה הקדוש והן ה"חתם סופר" זצ"ל מתייחסים לנושא זה ומבארים אימתי יש להקפיד על המניין שנקבע על ידי חז"ל ומתי לא התכוונו חז"ל להגביל למספר קצוב, כי אם לקבוע את המספר שממנו אין לפחות.

ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת או"ח סימן ע"ה), מוצא חילוק בין המצוות הנזכרות. הדלקת נרות שבת לא נתקנה על ידי חז"ל - מצווה היא מדברי קבלה לענף את השבת, ולפיכך, ברור כי במאמרם להדליק שני נרות, כנגד זכור וכנגד שמור, חז"ל לא התכוונו להגביל את המצווה, כי אם לקבוע את מספר הנרות המצומצם

אבי החסידות הפולנית לא פסח. וככלותיה להתפלל על קברי הקדושים עמד על גבעה ונשא מדברותיו: **רבותינו** הקדושים, חכמי לובלין! אתם שהרבצתם את התורה בעיר זו, יסדתם ישיבות והעמדתם תלמידים הרבה, אתם רבותי, שמאורכם אנו ניזונים ומפיכם אנו חיים - באתי להודיעכם כי אני עבדכם יהודה מאיר בן מרגלא, החלטתי להחזיר את העטרה ליושנה, והנני מזמינכם לחג הנחת יסוד להיכל התורה, לבית שנגדל בן תורה עד ביאת הגואל, ובטוח אני בזכותכם ובזכות תורתכם שאצליח במפעלי למען שמו הגדול ותורתו - **עצמתי** את עיני ונדמה לי כי כל החלל מלא מנשמות קדושות השטות ומסובבות את הרב הצעיר והפלאי הזה העומד לפני חשבתי אז, אולי גם הוא כחד מן קדמאי, שבא אלינו מעולמות עליונים וכעבור זמן ייעלם וישוב אל נווהו.

מחשבות נוגות כאלו לא הרפוני גם בימי שגשוגו של הרב, כשעלה מדרגה לדרגה על סולם ההצלחה ונהיה למנהיג בישראל בה"א הידיעה. הוא לא התרגש מעולם מכל הכבוד העצום שהעניקו לו רבבות יידיש ומעריציו וגם אויביו ומתנגדיו כרעו לפניו ברך. הוא רק שאף לייצוב ולביסוס של מפעלי חיו, כמו שהרגיש כי רק לזמן מוגבל ניתנה לו האפשרות לפעול ולהפעיל, להרבות כבוד התורה וכבוד שמיים.

לא פעם שמעתי מפיו ביטויים תמיהים ומופלאים שלא ידעתי את פשרם, ורק אחרי כן צצו ועלו במחשבה. הוא ידע את תפקידו והשתדל לגשם את כל תכניותיו במהירות. אין פנאי, צריכים להחיש, חבל על הזמן - דברים כאלה היו מרגלא בפומיה תמיד.

מספר היה לעיתים קרובות את האגדה המשפחתית היפה:

- לסבא קדישא הצדיק רבי פנחס'ל מקוריץ זצ"ל היה בן אחד ויחיד, נחמד למראה, שקראו לו מאיר'ל. אבן טובה היה הילד, פיקח ומלא חן, מצטיין בלימודיו ומתנהג בחסידות לשמחת כל רואיו. רבי פנחס'ל התפאר בו וראה אותו כיושר כסאו אחרי מאה ועשרים **קרה** פעם ופרצה מגיפה בסביבת קוריץ. כיוון שניתנה רשות לשטן המשחית, שוב לא הבחין בין טוב לרע ובין זכאי לחייב. אנשים נפלו כזבובים, בתי מדרשות נתמלאו מתפללים ביום ובלילה. היללות בקעו שחקים, אך כנראה לא הגיעו עד כסא הכבוד,

**עד
שהחברותא
מכין לעצמו
תה"**

גם ר' בנימין
מחשובי האברכים באלעד,
לא מפספס אף יום.
2 משניות ביום וכל היום
נראה אחרת.

**כולם מצטרפים
מה איתך?**

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם
מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

כי ננעלו שערי רחמים. המגיפה, לא די שאינה נחלשת, כי גם גוברת היא מיום ליום, מתפשטת והולכת. **באו** היהודים האומללים מן הסביבה לקרויץ, אל רבי פנחס'ל, שהיה תלמידו של הבעש"ט הקדוש, ושאלו יחד בלבבות נשברים. הושיעה רבי! אני יודעים כי יש לך דעה בשמים, מתחשבים בך שם, צדיק גוזר והקב"ה מקיים, חוס ורחם עלינו, רבי, תעורר רחמי עליונים שתסור המגיפה מעלינו ומעל נשותנו וטפנונו **נתעטף** רבי פנחס'ל ועמד בתפילה, שפך זקון לחשו לפני ריבון כל העולמים והרעיד עולמות עליונים ותחתונים - אולם לשוא נלאה לקרוע את גזר הדין האיום והנורא. לפתע פתח רבי פנחס'ל את ארון הקודש והכריז במעמד כל העדה:

- **רבנו של עולם!** בן אחד ויחיד יש לי, מאיר'ל, החביב עלי כאישון עיני, אני נותן לך אותו במתנה גמורה, קחהו מאיתי ובלבד שיהיה קרבן כפרה בשביל כלל ישראל! **נתקבלה** תפילתו של רבי פנחס'ל במרומים והמגיפה נעצרה... בו ביום חלה ילדו מאיר'ל אנושות... **קמה** בעיר מהומה גדולה, הלא מאיר'ל הוא הבן יקר של הצדיק, ילד שעשועיו, בלעדיו הוא פשוט לא יעצור כח לחיות ומאיר'ל בעצמו - ילד כה יקר ונחמד, מופלא בתורה ובחסידות, והנה הוא כבר עוצם עין אחת, רק שעות ספורות נותרו לו לחיות... **נחפזה** העדה שוב לביתו של הצדיק, בבכיות וזעקות שפלחו את האוויר עד לב השמים:

- **לא,** צדיק וקדוש! לא ולא! איננו חפצים בקרבן הגדול שלך. אנו מעדיפים את האור הגדול, את מאיר'ל, שעוד יאיר פעם ככוכב מזהיר בשמי היהדות! **וכה הוסיפו** לצעוק ולהתייפת, עד כי נכמרו רחמיו של רבי פנחס'ל והוא ניגש בפעם נוספת אל ארון הקודש, הכניס ראשו בין ספרי התורה וקרא: - **רבנו** של עולם! גלוי וידוע לפניך שנתתי את בני מאיר'ל במתנה גמורה ובלבד שלם לכפר על בני ישראל, אכן שמעת תפילתי והמגיפה נעצרה - אך מה אעשה והיהודים בעירי מסרבים לוותר על מאיר'ל שלי ואין לי עצה מה עושים אתם? **חלפו** רגעים של דומיה, ראשו של הצדיק רכון בין הספרים הקדושים, דמעה טהורה גולשת מעיניו ומלחלת את הגוילין. הקהל העצום שנתאסף בבית מדרשו ציפה למתרחש בנשימה עצורה.

ביותר שניתן להדליק. סברה זו, הוא ממשיך, קיימת גם לגבי אמירת עשרה פסוקים, שהרי בודאי לא עלה על דעתם של חז"ל להגביל אי מי באמירת שבחים לפני הקב"ה, ולא נתכוונו אלא שלא יפחתו מאמירת עשרה פסוקים. אולם, החוליות שאנו עושים בציצית, לא היינו יודעים שיש לעשותן כלל לולי חז"ל תקנון. משך, בקובעם מספר מסויים, אין בכך משום הגבלה, שהרי עד לתקנתם לא היו עושים חוליות אלא גדיל בלבד, וחז"ל המה אשר קבעו את מספר החוליות אשר עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע.

השל"ה הקדוש (בהגהותיו למרדכי שם, אות ב) מרחיב ומבאר, כי מוטל עלינו, מקיימי המצוות, לייקרן ולכבדן, אם על ידי ריבוי בעשייתן, אם על ידי עשייתן במניין מכוון שנקבע על ידי חז"ל אשר הבינו כי יש בכך מעלה ותוספת המהדירות את המצווה. מעתה, נקל להבחין בהבדל יסודי בין מצוות הדלקת נרות, אמירת עשרה פסוקים ושבעה קרואים, לבין שלש עשרה כריכות הציצית. המדליק נרות שבת רבים מענג בכך את השבת ומכבדה [ראה בהרחבה ב"מאורות הדף היומי" כרך ז' מסכת עבודה זרה, מאמר "מדוע מברכים על הדלקת נרות שבת?"]. כמו כן האומר פסוקים נוספים על עשרה מאמרות, מתפלל לבוראו וממליכו ביתר שאת, וגם כאשר מכבדים אנשים רבים לעלות לתורה, מייקרים אותה בכך ומשתפים אנשים רבים במצווה. לעומת זאת, אין כל עניין בהוספת כריכות נוספות בציצית על המספר שנקבו בו חז"ל. לפיכך, הדעת נותנת, כי בהתייחסם להדלקת נרות, עשרה פסוקים ושבעה קרואים, לא התכוונו חז"ל להגביל את המספר כלפי מעלה, כי אם כלפי מטה, שאין לפחות הימנו, שהרי יש מעלה למצווה בריבוי. לא כן, בהתייחסם למספר כריכות הציצית, שאין כל הידור או מצווה להוסיף עליהן, מסתבר שחז"ל נקבו במספר שאין להוסיף עליו, שכן, זוהי הדרך היחידה לייקר מצווה זו [ועיין שם ביאור נוסף].

דף מב/ב תפילין יש להם בדיקה

בדיקת תפילין משומשות

רבים וגם טובים נוהגים מעת לעת למסור את התפילין שברשותם לבדיקת מומחה, ומנהג אנשי מעשה לבדוק את התפילין בחודש אלול ("מטה אפרים" סימן תקפ"א סעיף י', קיצור שלחן ערוך סימן קכ"ח סעיף ג').

פעמיים בשבע שנים: בעלי התוספות בסוגייתנו (ד"ה "תפילין יש להן בדיקה") מביאים, כי נחלקו תנאים בדבר. יש הסוברים, כי תפילין צריכות בדיקה כל שנים עשר חודש, ויש הסוברים כי תפילין אינם צריכים בדיקה בעלי התוספות מציינים, כי להלכה אין צריך לבדוק, ומכל מקום כתב בעל השימושא רבא, כי ראוי לבדוק פעמיים בכל שבע שנים. ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן ל"ט סעיף י') פוסק: "תפילין שהוחזקו בכשרות, אינם צריכים בדיקה לעולם. ואם אינו מניחן אלא לפרקים, צריכים בדיקה פעמיים בשבוע", היינו: פעמיים בכל שבע שנים.

עדותו של היעב"ץ: ברם, אחרונים רבים כותבים, וכן פסק ה"משנה ברורה" (סימן ל"ט ס"ק כ"ו), כי גם תפילין שהוחזקו בכשרות "נכון לבדוקן, מפני שמתקלקלן מפני הזיעה", ויש לחשוש למחיקת אותיות שבפרשיות (עיין "כנסת הגדולה" או"ח שם בהגהות הטור, והובאו דבריו במגן אברהם שם ס"ק י"ז, "משנה ברורה" ס"ק כ"ו, וב"קול יעקב" ס"ק ל"ח). הדברים הובעו בצורה חריפה יותר ב"ברוך שאמר" (בהקדמה לתיקון תפילין אות ג; מובא ב"אליהו רבה" שם ס"ק ו') שחובר על ידי אחד הראשונים ובו נכתב, כי בעוונותינו הרבים אין נוהגים לבדוק את התפילין ונמצא שיושבים כמעט כל ימיהם בלא תפילין, שכן, תפילין רבים נראים שלמים מבחוץ ותוכם בלה מחמת הזיעה והלחות. מעניין לציין, כי היעב"ץ ("מור וקציעה") מעיד על עצמו, כי פעם אחת בדק את תפיליו והיו כשרות, ולאחר שלש שנים שב ובדקן ומצאן פסולות, "ואמרתי כמה גדולים דברי חכמים שאמרו לבדוקם פעמיים בשבוע" (ראה עוד מהר"ש אבהו בספר הזכרונות ז'ג, "תפארת שמואל" על הרא"ש הל' תפילין סימן י"ז, "ערוך השולחן" או"ח ס"ס ל"ט, ו"פרי מגדים" שם אשל אברהם ס"ק ט"ו).

בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל נמסר ("הליכות שלמה" פ"ד סעיף ל"ו), כי בימינו מצויים תפילין שעשויות בקפידה ובהידור, ואין חשש שיתקלקלו מאחר שעבוד הקלף וייצור הדיו משובחים יותר, מה גם שהבתים נעשים מעור בהמה גסה, שהוא עור עבה ומוצק המונע את חדירת הזיעה, ואדרכה, יש חשש לקלקול התפילין על ידי פתיחתן, והוצאת הפרשיות והחזרתן, ולפיכך, אין המנהג לבדוקם (ראה גם ב"אורחות רבינו" הנהגת החזו"א והקה"י ח"א עמ' מ"ו, ראה עוד "מלאכת שמים" כלל כ"ב). כמובן, שהנידון אינו קיים כאשר התעורר חשש על כשרות התפילין, כגון, אם נפלו למים (מג"א שם), או ששהו בשמש או במקום חם ("יריעות שלמה" שם סעיף ז' ו"משנת הסופר" פרק כ"ד ס"ק ג'). מאחר שנידון זה נוגע לכל יהודי ויהודי שומר תורה ומצוות, יש להדגיש, כי על כל אדם להבחין היטב, אם תפיליו לא הגיעו למצב שבו הן זקוקות לבדיקה, כגון שטלטלן ארוכות בדרך, וכדומה. כמו כן, קיימת שיטת עיבוד קלף חדשה יחסית, ויש חוששים שהדיו לא נספג בקלף זה לאורך זמן. לפיכך, יש לברר אצל מורה הוראה כל מקרה לגופו.

דף מג/ב לברך מאה ברכות

חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום

ב"שולחן ערוך" (או"ח סימן מ"ו סעיף ג') נפסק: "חייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות לפחות", ומקורה של הלכה זו בגמרתנו: "תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך". רש"י (ד"ה "מה ה' אלקיך") מפרש, שדורשים את הפסוק (דברים י"ב) "מה ה'" כאילו כתוב "מאה". ה"ק"ר אורה" מבאר זאת, שמאחר שבפסוק זה אנו נתבעים לירא את הקב"ה, עלינו להשתמש בברכות אשר בסגולתן ובכוחן להביאנו לידי יראת שמים.

מדוע דווקא מאה ברכות? ה"ק"ר אורה" מסביר זאת, על פי מה שאמרו חז"ל (חגיגה ט"ב), "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחת פעמים". מכך שלא אמרו "אינו דומה השונה

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029 *

או שלח מייל לדוא"ר veten@meorot.co.il

הדף היומי

מנחות ל"ז-מ"ג

ז' - י"ג תשרי

פרקו פעם אחת לשונה פרקו פעמיים", משמע, כי בכוונתם להדגיש, כי השונה פרקו מאה פעמים, אינו שוכח את הדבר ששינן והרי הוא מוטבע בו, ומכאן ואילך, כל המוסיף הרי זה משובח. זהו הטעם לאמירת מאה ברכות, לשינון ולזכירת מלכותו יתברך. בדרך דומה כתב המהר"ם שיק (בסוגייתנו), כי על ידי הברכות האדם ירגיל את עצמו להודות לה' על הכל ולהבין כי הכל מאיתו יתברך.

מאה ברכות, מן התורה או מדרבנן: כאשר נבקש להתחקות על מקור תקנת מאה הברכות, נמצא כי הדעות חלוקות בנושא. לדעת הרמב"ם (ספר המצוות שורש א') מצווה זו מדרבנן. ואכן במדרש רבה (פרשת קורח) ובטור (או"ח סימן מ"ו) מובא, כי דוד המלך ע"ה תיקן לברך מאה ברכות בכל יום, לאחר שמתו מאה איש מישראל בכל יום "ולא היו יודעין על מה היו מתים עד שחקר והבין ברוח הקודש ותקן להם לישראל ק' ברכות". אולם, רבינו בחיי כותב (בספרו "כד הקמח" אות ברכה), כי נראה לו שמצווה זו נתקנה על ידי משה רבינו עליו השלום, ולאחר שנשתכחה, שב דוד המלך ותיקנה. ואכן, יש שנקטו בדעת רש"י, כי זהו חיוב מן התורה! ("שדי חמד" ח"ג מערכת ח' כלל ל"ד בשם דובש שפתי ישנים). הגר"ח פלאגי' מביא (ב"יפה ללב" או"ח סימן מ"ו ס"ק י"ח) את דעת ה"סמוכים לעד", כי תקנת מאה ברכות היא הלכה למשה מסיני, ואילו החיד"א נוקט (ב"יוסף אומץ" הובא בש"ח שם), כי לכל הדעות מצווה זו היא מדרבנן.

מאה ברכות שאדם חייב בהן: בעל ה"תהילה לדוד" (או"ח שם ס"ק א') מבהיר, כי ניתן לצאת ידי מצוות "מאה ברכות" רק בברכות שאדם חייב בהן, אך אדם המברך כדי להוציא את חבירו ידי חובה והוא בעצמו אינו זקוק לברכה, לא יחשיב ברכה זו במניין מאה הברכות.

מאה ברכות, מיום ליום או מלילה ללילה: חשוב לציין, כי קיימת מחלוקת בין הפוסקים, אימתי מתחיל מניין מאה הברכות, מלילה ללילה (בעל העינים סימן קצ"ה, שו"ת "בצל החכמה" ח"ד סימן קנ"ה), או מבוקר לבוקר ("תורת חיים" סימן מ"ו ס"ק י'). הדעה הרווחת בין הפוסקים היא, כי יש למנות את מאה הברכות מלילה ללילה (עיין מג"א שם ומ"ב ס"ק י"ד). אך כתב בספר "תשובות והנהגות" (ח"ב סימן קכ"ט), כי מי שחיסר ממאה הברכות מחמת תענית וכדומה, ישלימן בלילה ולכל הפחות יצא ידי חובה לדעת הסוברים שמניין מאה הברכות נמנה מבוקר לבוקר.

נשים במצוות מאה ברכות: הגר"ש ואזנר זצ"ל נוקט (שו"ת "שבט הלוי" ח"ה סימן כ"ג), כי נשים פטורות ממצוות מאה ברכות, וראייתו לציודו, מן ה"בית יוסף" (שם), המונה את מניין מאה הברכות שבכל יום, ובכללן ברכת הציצית וברכת התפילין, שנשים אינן מברכות אותן. אולם, בשם הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל כתבו (מובא בספר "שיבי משה" עמ' י"ט), כי נשים חייבות גם הן במצווה זו, שהרי גמרתנו מבארת, כי תכלית מצווה זו להביא יראת שמים בלב המברך, ונשים זקוקות גם הן לנטוע יראת שמים בליבן.

החתם סופר חישוב מליוני זהובים: גדולי ישראל שבכל הדורות הפליגו בשבחה של מצוות "מאה ברכות". הרא"ה כתב בספרו "אורחות חיים" (דף ד'), כי המקפיד במצווה זו, זוכה על כל ברכה לשכר שווה ערך לעשרה זהובים, ורמז לדבר (במדבר ז') "כף אחת עשרה זהב", כף בגימטריה מאה. ה"חתם סופר" זצ"ל ("תורת משה" פרשת עקב) ממשיך ומחשב, כי אדם ממוצע עשוי להרוויח 18,105,000 זהובים בימי חייו. ה"אור זרוע" (הובא ב"תורת חיים, ב"ק צ"א) כותב גם הוא, כי שני הצמידים, "עשרה זהב משקלם", שנתן אליעזר עבד אברהם לרבקה אמנו, ניתנו לה כתשלום על כך שזיכתה אותו לברך את הקב"ה על חסדיו, באומרו "ברוך ה' אלוקי אברהם".

האלף לך שלמה: משעוסקים אנו בנושא זה, בלתי אפשרי להמנע מהבאת חידודו הנפלא של הגאון רבי שמואל הורוויץ זצ"ל, אחיו של בעל ההפלאה, אשר דרש את הפסוק (שיר השירים ח/ב) "האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פריו", באופן הבא (הובא בשו"ת "תירוש יצהר" סימן צ"ח אות י"ד). מאחר ששכר כל ברכה שווה לעשרה זהובים, הרי ששכר כל יום הוא אלף זהובים - "האלף לך שלמה". אולם, בשבת [שאין מתפללים שמונה עשרה ברכות בתפילת העמידה], חסרות עשרים ברכות למניין מאה הברכות, וכמבואר בסוגייתנו, יש להשלימן בפירות ומגדים. שוויים של עשרים ברכות הוא מאתיים זוז, וזה שאמר הכתוב "ומאתים לנוטרים", מאתיים הזוזים שיחסרו לנוטרים, לשומרי השבת - "את פריו", וישלמו על ידי אכילת פירות. ומי שאין ברשותו פירות ומגדנות להשלמת הברכות, ממשיך הפסוק ואומר (שם יב) "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני", יש אפשרות לישב בבית הכנסת ולענות אמן אחר ברכות התורה וברכות ההפטרה, וכך להשלים את מניין מאה הברכות...

ולפתע מתנשא ראשו עטור השיבה של רבי פנחס'ל והוא מכריז בנימת חינונים מצלצלת: "מי שבירך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך וירפא את החולה "יהודה מאיר". מפי כל הנאספים פרצה שאגת "אמן" אדירה שהדהדה למרחקים. ורבי פנחס'ל הוסיף אחר כך להרצות טענותיו כלפי שמיא:

- **רבינו** של עולם! אמנם נתתי לך במתנה גמורה את מאיר'ל. הוא שלך וישאר שלך. אולם הרי כלל ישראל פדאוהו ממות והוסיפו לו את השם "יהודה", מכיון שכך שוב איננו שלך, וגם לא של מלאך המוות, הוא שייך לכלל ישראל...

רבי יהודה מאיר שפירא, הילד, הבריא לשמחת כל בני עירו, הקב"ה העניק לו חיים ארוכים. ושנים רבות הרביץ תורה בישראל, הפיץ את האור האלוקי ואת נוגה החסידות לדורי דורות...

ואת שמו של סבא רבי יהודה מאיר אני נושא - היה הרב מלובלין זצ"ל מוסיף מידי פעם - ועלי להשלים את אשר התחיל סבא. נו, אדם שכל חייו נתונים למתנה, כיצד לא יהא שרוי תדיר רק בשמחה? אם לא מגיע לו מאומה מריבונו של עולם, הרי כל שנותיו מאוצר מתנת חנם, הריהו באורח טבעי שמת. הרי אלמלא נתקבלה תפילתו של סבי רבי פנחס'ל מקורין ובנו רבי יהודה מאיר לא היה נותר בחיים, הן ממילא לא הייתי יורד לעולם הזה! כל חיי במתנה... כל חיי בשמחה!...

כה הסביר הרב מלובלין את פשר סוד שמחתו הגדולה, מהיכן שואב הוא כוחות עילאיים להיות שופע חזוה וצהלה אף ברגעים הכי מרים של יאוש, ולהדביק בשמחתו גם את כל הסובבים אותו, כדרכה של חסידות...

במילים אלו מסתיים תיאורו המרתק של ר' שמואל אשר השכיל להביע נאמנה את רגשותיו ההומים לגאון ישראל ולתאר בעניין את קורות משפחתו. **יתן** ה' נזכה במהרה לחזות בדברי הנביא ישעיהו "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" אמן ואמן.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. תל: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

צעילוי נשמת

הרה"ג ר' הלל מדליה ז"ל

ב"ר שמריהו יהודה לייב ז"ל

נלב"ע י' בתשרי תשל"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הרה"ר יעקב קאפיל פרידברג ז"ל

ב"ר מרדכי יהודה ז"ל

נלב"ע ט' תשרי תשע"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו הרה"ר דוב יצחק ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

הרה"ר נחמן יזרבלביץ ז"ל

ב"ר אלימלך הלוי ז"ל נלב"ע י"ב בתשרי תשס"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הרה"ר אהרן פרנץ ז"ל

ב"ר יוסף זאב ז"ל נלב"ע בעש"ז בתשרי תש"ם ופרופ' מנחם צבי קדרי ז"ל

ב"ר יהושע ז"ל נלב"ע י"ז באב תשע"א

תנצב"ה

הונצחו ע"י ד"ר יוסף וד"ר מיכל פרנץ ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

הרה"ר אריה לייב פניגשטיין ז"ל

ב"ר שאול יצחק ז"ל נלב"ע כ"ה באולול תש"ך וזוגתו מרת שושנה דבורה ע"ה

ב"ר אלטר סטרלצ'ר ז"ל נלב"ע ח' בתשרי תרצ"ו

תנצב"ה

הונצחו ע"י ידידינו הרה"ר שאול יצחק פניגשטיין ומשפחתו שיחיו

צעילוי נשמת

מרת טויבע חוה קנופף ע"ה

ב"ר חנוך העניך ז"ל

נלב"ע י"א בתשרי תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת נורה נאורה ע"ה

ב"ר נורברט ז"ל

נלב"ע י"ב תשרי תשע"ג

תנצב"ה

תלרומות והנצחות משה טרייטל טל: 03-5775307 מוקד ההזמנות: 1-700-500-151

משרד ראשי: רח' וגמן 1 (מול חתם סופר 5) ת.ד. 471 בני-ברק | טל: 03-5775333 פקס: 03-7601020 דוא"ר: E-mail: meorot@meorot.co.il

מאורות הדף היומי

